

Sygnatura akt I C 3112/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

K., dnia 14-grudnia-2017 r.

Sąd Rejonowy w Kaliszu I Wydział Cywilny w następującym składzie:

Przewodniczący: Sędzia Sądu Rejonowego Katarzyna Michalak-Łabeńska

Protokolant: sekretarz sądowy Katarzyna Żukowska

po rozpoznaniu w dniu 30-11-2017 r. w Kaliszu na rozprawie

sprawy z powództwa Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej im. F. S. z siedzibą w G.

przeciwko J. F.

o zapłatę

I. oddala powództwo,

II. zasądza od powoda Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej im. F. S. z siedzibą w G. na rzecz pozwanej J. F. kwotę 600,00zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

SSR Katarzyna Michalak-Łabeńska

Sygn. akt I C 3112/17

UZASADNIENIE

W dniu 6.12.2011 r. powód Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo-Kredytowa im. F. S. z siedzibą w G. wniósł pozew o zapłatę w elektronicznym postępowaniu upominawczym (sygn. akt Nc-e 1757284/11) wnosząc o zasądzenie od pozwanej J. F. kwoty 3.010,74 zł wraz z umownymi odsetkami w wysokości czterokrotności stopy lombardowej NBP liczonymi od 6.12.2011 r. do dnia zapłaty a nadto o zwrot kosztów procesu. W uzasadnieniu pozwu powód wskazał, iż zobowiązanie pozwanej powstało w wyniku braku spłaty zadłużenia z tytułu zawartej w dniu 1.09.2008 r. umowy kredytu pożyczki. Powód wyjaśnił, że na sumę dochodzona pozvem składają się kwota 1.880,96 zł stanowiąca kapitał pożyczki oraz kwota 1.129,78 zł tytułem umownych odsetek karnych.

Nakazem zapłaty w elektronicznym postępowaniu upominawczym z dnia 19.01.2012 r. Sąd Rejonowy Lublin-Zachód w Lublinie uwzględnił żądanie pozwu w całości.

W dniu 25.07.2017 r. M. S., działająca jako opiekun prawny pozwanej ubezwłasnowolnionej całkowicie, wniosła sprzeciw od nakazu zapłaty wraz z wnioskiem o przywrócenie terminu do dokonania tej czynności. W sprzeciwie od nakazu zapłaty podniosła zarzut nieważności czynności prawnej zawartej przez pozwaną. Wskazała, iż powyższa umowa jest nieważna, ponieważ pozwana jest od wielu lat ubezwłasnowolniona całkowicie z powodu choroby psychicznej. Zdaniem opiekuna prawnego nakaz zapłaty nie został należycie doręczony opiekunowi prawnemu pozwanej. Z ostrożności procesowej opiekun prawny pozwanej podniosła zarzut przedawnienia roszczenia.

Postanowieniem z dnia 7.08.2017 r. Sąd Rejonowy Lublin-Zachód w Lublinie przywrócił pozwanej termin do wniesienia sprzeciwu od nakazu zapłaty i przekazał rozpoznanie sprawy do Sądu Rejonowego w Kaliszu.

W piśmie procesowym z dnia 28.09.2017 r. powód wskazał, iż nie miał wiedzy o całkowitym ubezwłasnowolnieniu pozwanej. Wobec tej okoliczności dokonał modyfikacji swojego roszczenia, opierając je na przepisach o bezpodstawnym wzbogaceniu. Podał, iż pozwana bezpodstawnie wzbogaciła się o kwotę udostępnionych jej przez powoda środków pieniężnych w wysokości 6.100,00 zł (bez prowizji, kosztów dodatkowych i odsetek). Z sumy tej kwota 1.762,00 zł została wypłacona pozwanej, a kwota 4.338,00 zł została przelana na spłatę kredytów pozwanej w (...) S.A. i D. Bank. Do dnia wniesienia pozwu pozwana spłaciła w ratach łącznie 5.338,68 zł, tak więc do zapłaty pozostała suma 761,32 zł. Jednocześnie w oparciu o tytuł wykonawczy w postaci nakazu zapłaty w tej sprawie (sygn. akt Nc-e 1757284/11) powódka wyegzekwowała od pozwanej łącznie 1.195,57 zł, zatem zadłużenie pozwanej – wyliczone w oparciu o przepisy o bezpodstawnym wzbogaceniu - zostało w całości spłacone. Powód sprzeciwił się zarzutowi przedawnienia roszczenia podnosząc, że od daty ostatniej wpłaty pozwanej 1.06.2009 r. do dnia wniesienia pozwu 6.12.2011 r. nie upłynął trzyletni okres przedawnienia.

Pełnomocnik pozwanej wniósł o oddalenie powództwa w całości. Co do kwoty 1.762,00 zł wypłaconej pozwanej gotówką wyraził podejrzenie, iż pozwana mogła te pieniądze utracić w sposób nieodwracalny, cierpi bowiem na chorobę Alzheimera i nie ma kontaktu z rzeczywistością. Nadto wskazał, że kwota wyegzekwowana podlega zwrotowi albowiem tytuł wykonawczy, stanowiący podstawę tej egzekucji, utracił moc.

Sąd Rejonowy ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu 1.09.2008 r. pomiędzy Spółdzielczą Kasą Oszczędnościowo-Kredytową im. F. S. z siedzibą w G. a J. F. została zawarta umowa pożyczki konsumenckiej o numerze (...) na kwotę 6.400,00 zł na okres od 1.09.2008 r. do 1.09.2014 r. Kapitał pożyczki wyniósł 6.100,00, po potrąceniu prowizji powoda w wysokości 300,00 zł. Pozwana jako pożyczkobiorca była zobowiązana do spłaty kredytu wraz z odsetkami w 72 miesięcznych ratach.

/ umowa pożyczki konsumenckiej nr (...) – k. 58-59v, plan spłat pożyczki – k. 25-26 /

Zgodnie z dyspozycją pozwanej kwota wypłaconej pożyczki została w tym samym dniu przelana na jej rachunek prowadzony przez powoda, po czym natychmiast rozdysponowana w następujący sposób:

- kwotę 2.484,00 zł (+ prowizja 6,00 zł) przelano na rachunek D. Bank na całkowitą spłatę kredytu w tym banku,
- kwotę 1.842,00 zł (+ prowizja 6,00 zł) przelano na rachunek (...) S.A. na całkowitą spłatę kredytu w tym banku,
- kwotę 1.762,00 zł wypłacono gotówką.

/ dyspozycja wypłaty – k. 27, wyciąg ze zleceń płatniczych – k. 28-29, zestawienie operacji na rachunku pozwanej – k. 30-50 /

Pismem z dnia 17.10.2011 r. , doręczonym pozwanej w dniu 21.10.2011 r., strona powodowa wypowiedziała umowę pożyczki, wzywając pozwaną do dobrowolnej zapłaty zadłużenia wynoszącego wówczas 452,09 zł w terminie 30 dni od dnia doręczenia wypowiedzenia.

/ zestawienie operacji na rachunku pozwanej – k. 39, wypowiedzenie umowy – k. 61, potwierdzenie odbioru – k. 62-62v).

Do dnia wniesienia pozwu pozwana spłaciła łącznie 5.338,68 zł. Na podstawie nakazu zapłaty w elektronicznym postępowaniu upominawczym z dnia 19.01.2012 r. w sprawie sygn. akt Nc-e 1757284/11 powód wyegzekwował od pozwanej kwotę 1.195,57 zł .

/ okoliczności niesporne, przytoczone przez powoda i przyznane przez pozwaną /

Pozwana J. F. mocą postanowienia Sądu Wojewódzkiego w Kaliszu z dnia 14.12.1992 r. w sprawie o sygn. akt I Ns 108/92 została ubezwłasnowolniona całkowicie z powodu choroby psychicznej. Jej opiekunem prawnym od 1993 roku została ustanowiona córka M. S..

/ postanowienie – k. 21, zaświadczenie Sądu Rejonowego w Kaliszu z dnia 20.11.2012 r. – k. 22 /

Pozwana J. F. ma 74 lata. Cierpi na schizofrenię paranoidalną, obok której pojawiły się dolegliwości starcze. Z tego powodu bierze leki, bez których nie może normalnie funkcjonować. Nie choruje na chorobę Alzheimera. Mieszka wraz z synem. Od około 2 wymaga stałej opieki, jednak jest w stanie pójść do sklepu po niezbędne sprawunki. Od ok. 5 lat córka pozwanej będąca jej opiekunem prawnym odbiera emeryturę pozwanej i reguluje wszystkie opłaty i wydatki, robi większe zakupy, pozostawiając mamie niewielkie sumy na bieżące wydatki i drobne zakupy. O zaciągniętej pożyczce opiekun prawny J. F. dowiedziała się dopiero w lipcu 2017 r. odbierając korespondencję od komornika, nie zauważyła u pozwanej żadnego przyływu gotówki ani nowo zakupionych rzeczy.

/ zeznania M. S. - opiekuna prawnego pozwanej, złożone w charakterze strony pozwanej – k. 76-76v, nagranie – k. 77, 00:06:25 – 00:17:25)

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie powołanych wyżej dowodów, nie kwestionowanych przez strony i w pełni zasługujących na wiarę.

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo podlega oddaleniu w całości.

W pierwszej kolejności wskazało, iż pierwotnie powód wniósł w niniejszej sprawie o zasądzenie kwoty 3.010,74 zł tytułem spłaty pożyczki zaciągniętej przez pozwaną. Następnie po powzięciu informacji o fakcie ubezwłasnowolnienia pozwanej przed zawarciem umowy, stanowisko powoda uległo modyfikacji w ten sposób, że zmienił podstawę prawną dochodzonego roszczenia na żądanie zasądzenia tej samej kwoty tytułem bezpodstawnego wzbogacenia (świadczenia nienależnego).

Nie ulega wątpliwości, że w chwili zawierania umowy pożyczki pozwana była osobą ubezwłasnowolnioną całkowicie, nie mogła zatem, nie mając zdolności do czynności prawnych, zawrzeć ważnego kontraktu (art. 12 k.c. i art. 14 § 1 k.c.). W tej sytuacji umowa pożyczki z dnia 1.09.2018 r. jest nieważna, a wypłata przez powoda środków pieniężnych mających stanowić pożyczkę, stanowi nienależne świadczenie. Zgodnie bowiem z art. 410 § 2 k.c. świadczenie jest nienależne, jeżeli ten, kto je spełnił, nie był w ogóle zobowiązany lub nie był zobowiązany względem osoby, której świadczył, albo jeżeli podstawa świadczenia odpadła lub zamierzony cel świadczenia nie został osiągnięty, albo jeżeli czynność prawna zobowiązująca do świadczenia była nieważna i nie stała się ważna po spełnieniu świadczenia.

Nienależne świadczenie jest szczególnym przypadkiem bezpodstawnego wzbogacenia; w związku z tym stosuje się do niego przepisy art. 405 - 409 k.c. Przepis art. 405 k.c. stanowi, że kto bez podstawy prawnej uzyskał korzyść majątkową kosztem innej osoby, obowiązany jest do wydania korzyści w naturze, a gdyby to nie było możliwe, do zwrotu jej wartości. Nienależne świadczenie odróżnia się od pozostałych przypadków bezpodstawnego wzbogacenia źródłem powstania, bowiem do zaistnienia tego zobowiązania dochodzi w wyniku spełnienia świadczenia przez zubożonego, a nie poprzez jakiegokolwiek inne przesunięcia majątkowe, nie będące świadczeniem. Z taką sytuacją mamy do czynienia w niniejszym postępowaniu, jest oczywiste, iż świadczenie powoda zostało w wykonaniu nieważnej czynności prawnej, dlatego też pozwana winna je zwrócić powodowi.

Nieważność umowy pożyczki ma ten skutek, że strony tej umowy mogą domagać się zwrotu tego co świadczyły w ramach swojego zobowiązania umownego. Możliwość domagania się przez każdą ze stron zwrotu swego świadczenia daje podstawy do przyjęcia, iż póki żadna z nich nie podejmie wyraźnych czynności zmierzających od odzyskania swego świadczenia nie można mówić o biegu terminu przedawnienia. W istocie podzielić bowiem należy pogląd Sądu Najwyższego wyrażony w wyroku z dnia 30 sierpnia 1972 r. III CRN 156/72 (LEX 7129), że dopóki strony umowy

nieważnej respektują stan faktyczny tą umową ukształtowany, to roszczenie o zwrot świadczeń wzajemnych nie staje się wymagalne. Podobne stanowisko SN wyraził także w nowszym orzecznictwie, m. in. w wyroku z 29 kwietnia 2009 r. II CSK 625/08 (LEX nr 5200070). Roszczenie o zwrot nienależnego świadczenia zostało podniesione dopiero w toku niniejszego procesu, już zatem z tej przyczyny nie może być mowy o jego przedawnieniu.

Określona przez powoda na kwotę 6.100,00 zł wysokość nienależnego świadczenia nie budzi zastrzeżeń, jest to bowiem kwota faktycznie przekazana pozwanej, bez jakichkolwiek dodatkowych kosztów zastrzeżonych na rzecz powoda w umowie pożyczki, odpowiadająca zubożeniu powoda i wzbogaceniu pozwanej. Jest także poza sporem, że kwota ta została już przez pozwaną zapłacona - do kwoty 5.338,68 zł dobrowolnie przed wytoczeniem powództwa, a w pozostałej części (a nawet z nawiązką) - w wyniku egzekucji prowadzonej na podstawie nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym. W tych warunkach żądanie pozwu nie mogło być uwzględnione w jakiegokolwiek części, bowiem stosownie do treści art. 316 § 1 k.p.c. sąd wydaje wyrok , biorąc pod uwagę stan rzeczy istniejący w chwili zamknięcia rozprawy. Skoro powód nie cofnął pozwu, Sąd był zobligowany wydać orzeczenie o charakterze merytorycznym – wyrok oddalający powództwo.

Z uwagi na powyższe zbędne są rozważania Sądu dotyczące zużycia korzyści przez pozwaną, w związku z regulacją zawartą w art. 409 k.c. Niemniej jednak Sąd zauważa, iż w zakresie znacznej kwoty (4.338,00 zł) wzbogacenie trwa nadal, skoro kwota ta posłużyła do spłaty innych zobowiązań kredytowych, a zatem trwale zmniejszyła pasywa pozwanej. Co do pozostałej kwoty, wypłaconej pozwanej gotówką (1.762,00 zł), w ocenie Sądu w przedmiotowym postępowaniu pozwana nie wykazała, iż pieniądze te zużyła lub utraciła w taki sposób, że nie jest już wzbogacona, co więcej – dobrowolnie zwróciła powodowi sumę 5.338,68 zł.

O kosztach procesu orzeczono Sąd orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z §6 pkt 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu. Zasądzona kwota w wysokości 600,00 zł stanowi koszt zastępstwa procesowego według stawek obowiązujących w dniu wszczęcia postępowania.

SSR Katarzyna Michalak – Łabeńska